Учреждение “Зональный государственный архив в г. Молодечно”

Выдающиеся люди Беларуси:

Геннадий Александрович Кохановский

2026

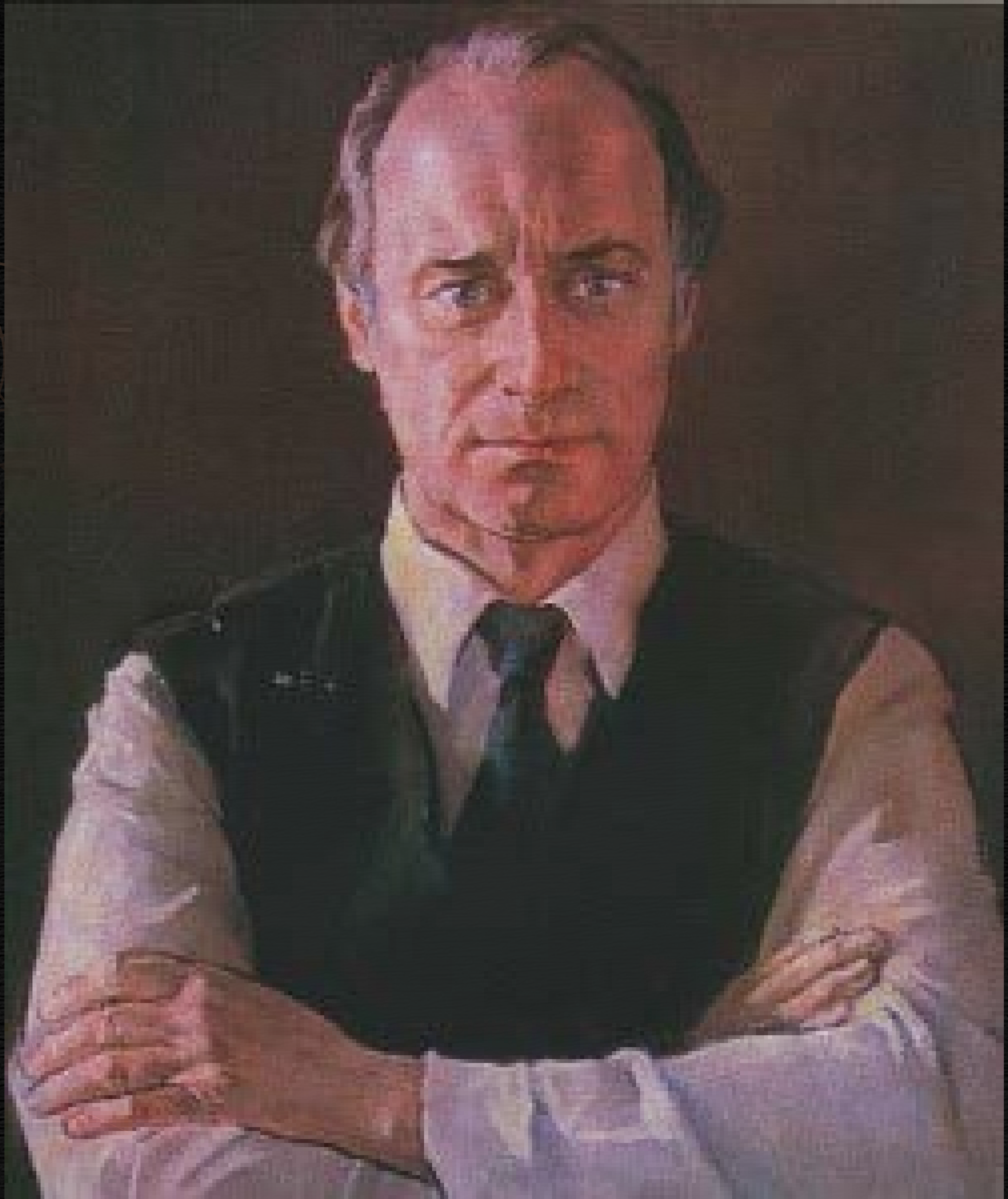

Геннадий Александрович Кохановский

Доктор исторических наук, писатель, краевед Г.А. Кохановский родился 8 января 1936 г. в селе Домаши Молодечненского района.

В 1945 г. стал учащимся Носиловской семилетней школы, а в 1952 г. перевелся в Лебедевскую среднюю школу. Во время учебы одновременно работал в колхозе, помогал родителям по хозяйству.

В том же 1952 г. призван на военную службу в войска связи, сначала на Гомельщине, а затем в поселке Ступницы Московской области. Ближе к концу службы, с разрешения командира части, Геннадий Кохановский отправился в Москву и успешно сдал экзамены в педагогический институт на историко-филологический факультет.

Портрет Г.А. Кохановского

Изображение из интернет-источника [Дата обращения: 17.01.2026 г.]

Начало пути

В 1963 г. в числе лучших студентов окончил Московский педагогический институт имени Ленина.

В 1964 г. начал работать в Минском областном краеведческом музее в г. Молодечно, где прошел путь от научного сотрудника до директора.

Старое здание ГУ “Минский областной краеведческий музей”

Изображение из интернет-источника [Дата обращения: 19.01.2026 г.]

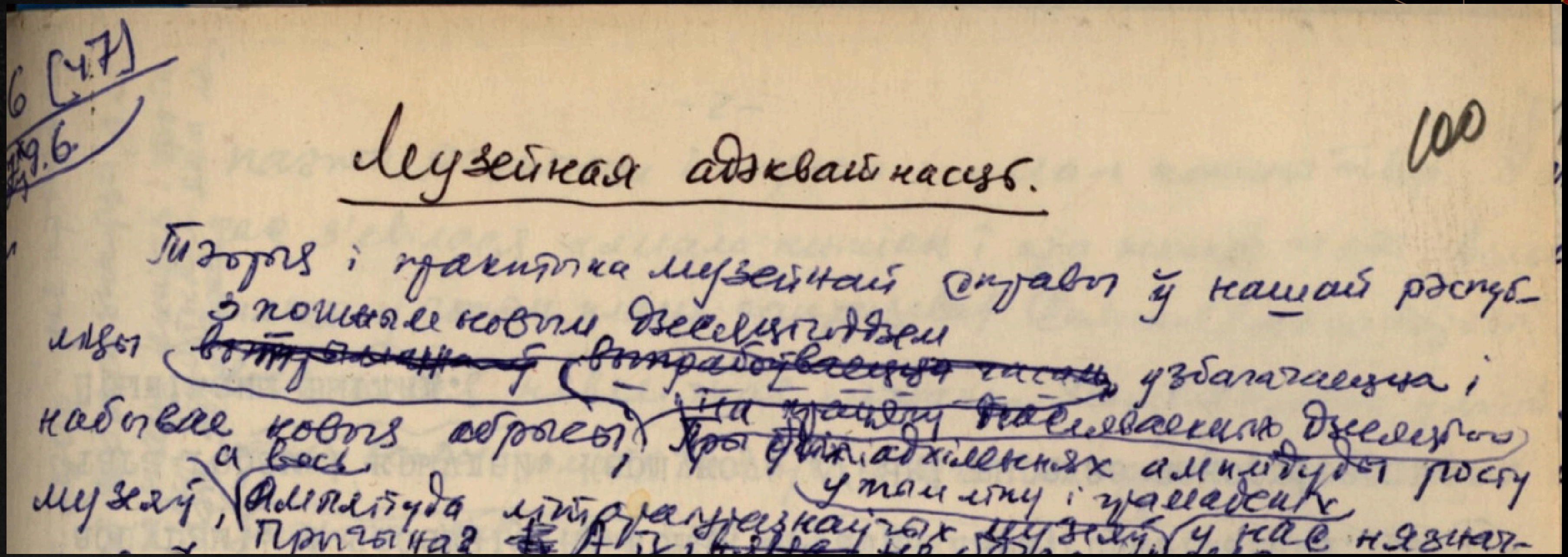

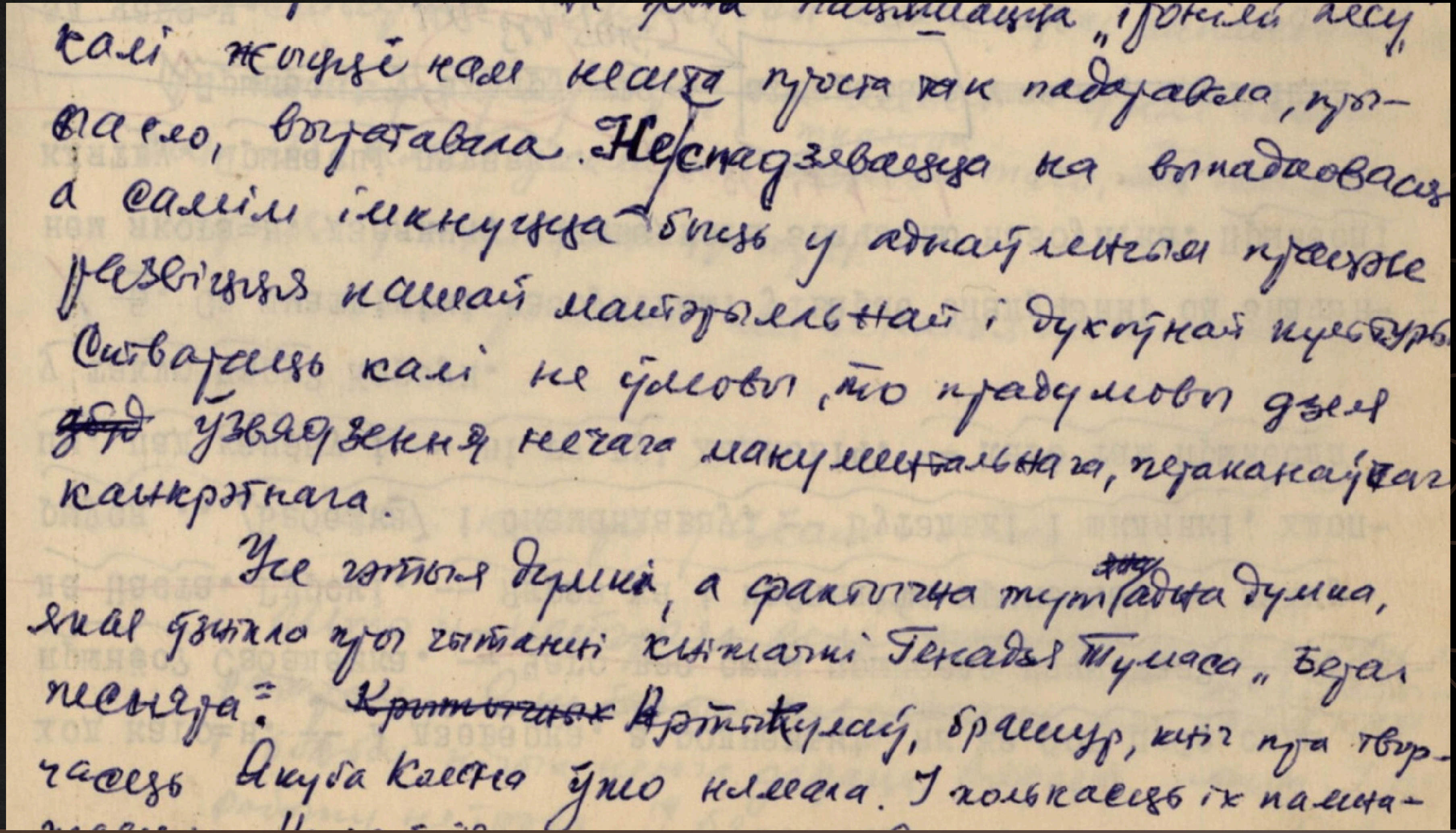

Из рукописи стстьи Г.А. Кохановского “Музейная адэкватнасць”

ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.1.Л.100

Редкости

Благодаря Г.А. Кохановскому коллекции музея пополнились многочисленными экспонатами, среди которых есть исключительно редкие: 15 старинных печатных книг, а также «Униатский служебник», изданный в 1740 году, «Опись на пользу Холхловской церкви», составленная на старобелорусском языке князем Станиславом Кишкой в 1607 г., «Пояснения к произведениям Цицерона», изданные в 1762 году Несвижской типографией Радзивиллов и др.

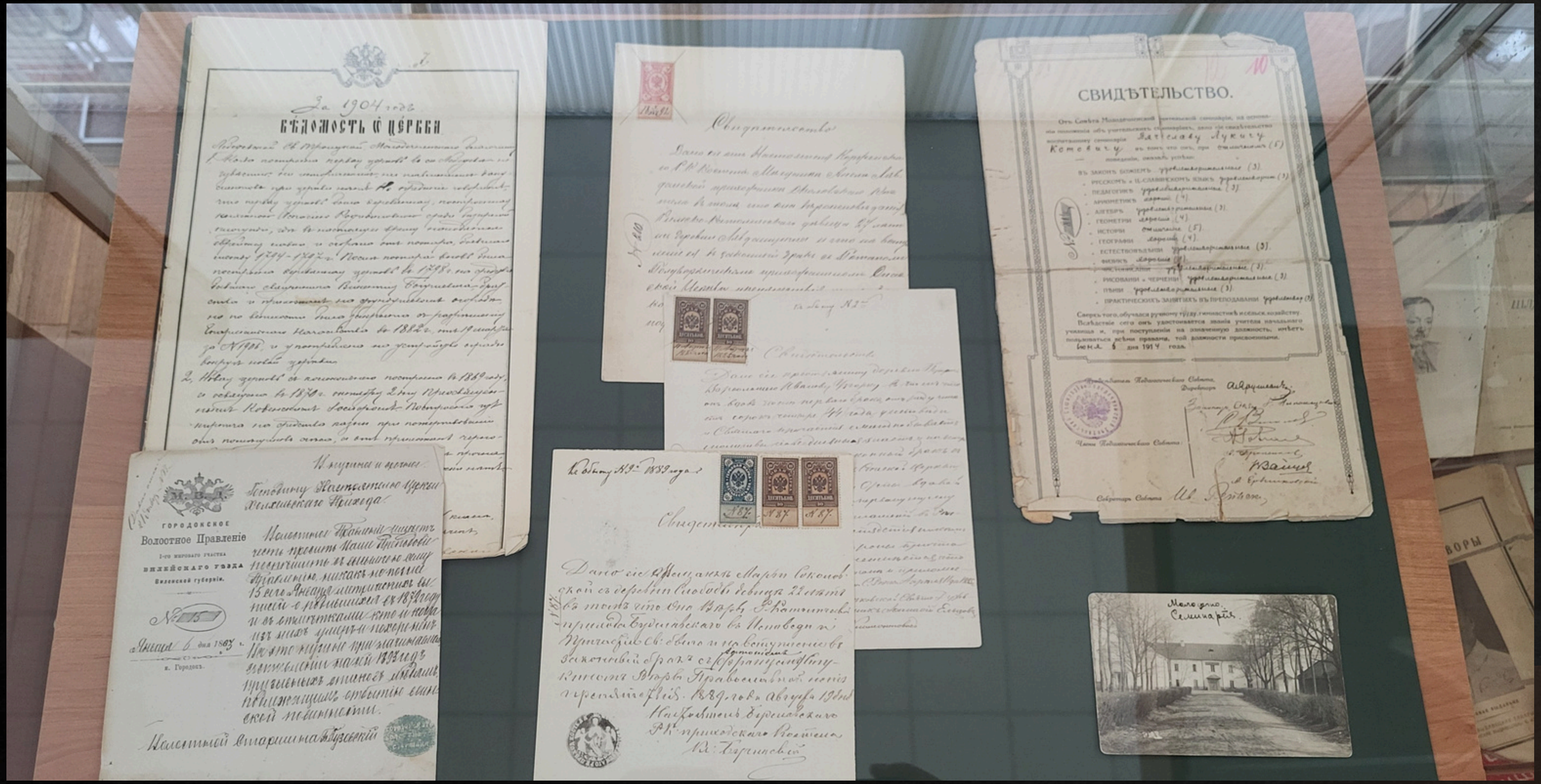

Редкости, собранные Г.А. Кохановским и представленные на выставке “Адчыніся, таямніца часу”

Из фондов ГУ “Минский областной краеведческий музей”

Слуцкий пояс, 1760 (1762) – 1776 гг. Был передан Минскому областному краеведческому музею из коллекции Государственного исторического музея (г. Москва)

Из фондов ГУ “Минский областной краеведческий музей”

Музей

В каждом разделе постоянной экспозиции музея представлены экспонаты, связанные с Геннадием Александровичем, включая археологические находки, нумизматику, церковные документы, предметы декоративно-прикладного искусства и т. д.

Настоящей гордостью музея является слуцкий пояс, который благодаря усилиям Геннадия Александровича был передан в фонды музея в 1969 г. Государственным историческим музеем в Москве.

Шмат чаго прывозіў Генадзь Аляксандравіч з такіх паездак, вяртаў на Беларусь у якасці падарункаў і абменьваў, калі здаралася. Асабліва каштоўным дарункам стаў слуцкі пояс, які ён прывёз з Масквы і які зараз захоўваецца ў Мінскім абласным краязнаўчым музеі.

Фрагмент из статьи о Г.А. Кохановском

“Молодечненская газета”, № 8 от 14 января 2004 г.

Уникальный документ

Одной из первых редкостей, обнаруженных Геннадием Александровичем, стало свидетельство Вильнюсского университета, выданное Зориану Доленге-Ходаковскому, известному белорусскому археологу, фольклористу, этнографу и слависту. Благодаря усилиям Г.А. Кохановского, этот уникальный документ, являющийся самым ранним известным разрешением на археологические раскопки в Беларуси, был передан в краеведческий музей из Томского архива.

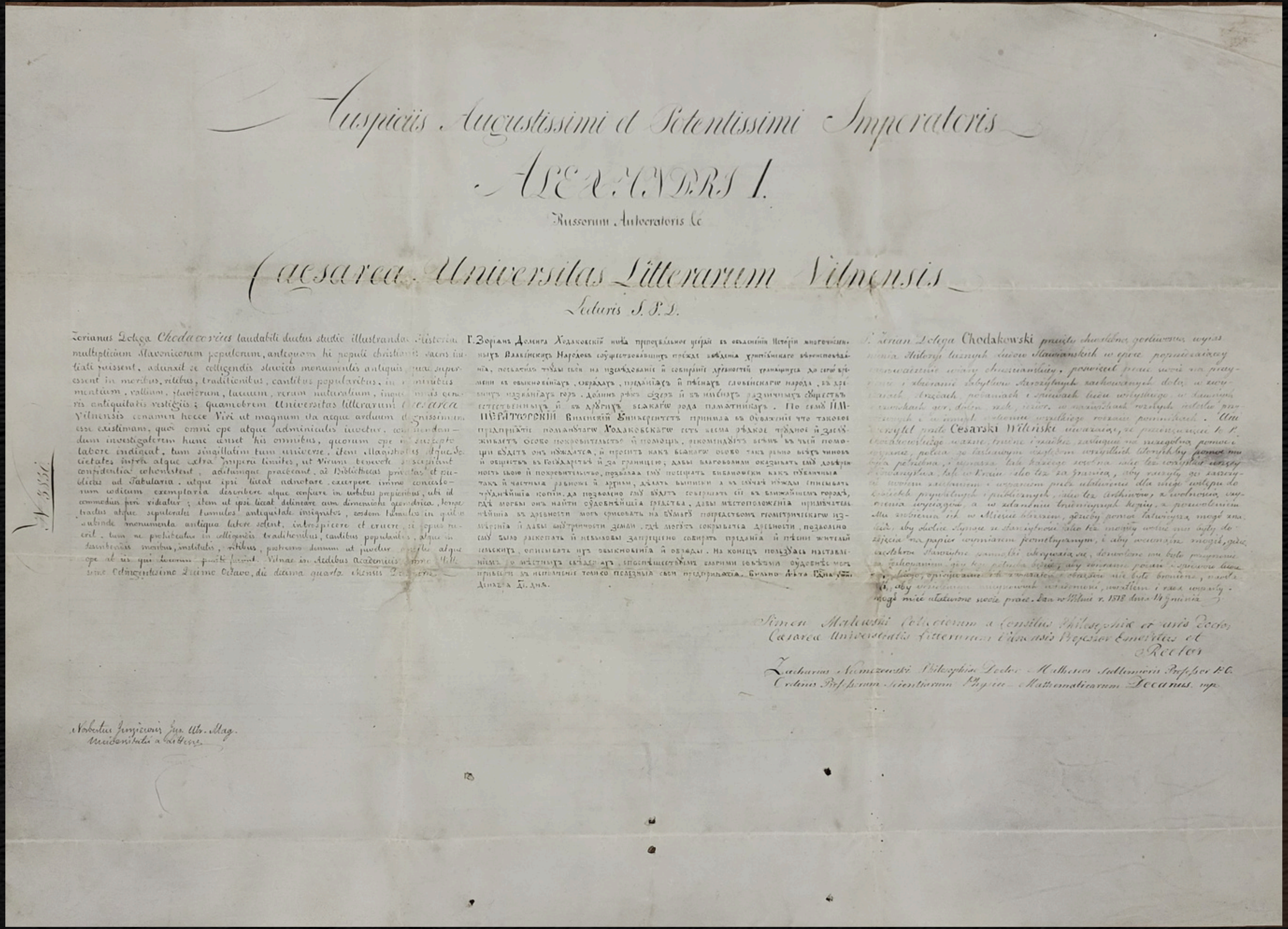
Auspiciis Augustissimi et Potentissimi Imperatoris

ALEXANDRI I.

Russorum Autocratoris &c

Caesarea Universitas Litterarum Vilnensis

Lectoris S.P.D.

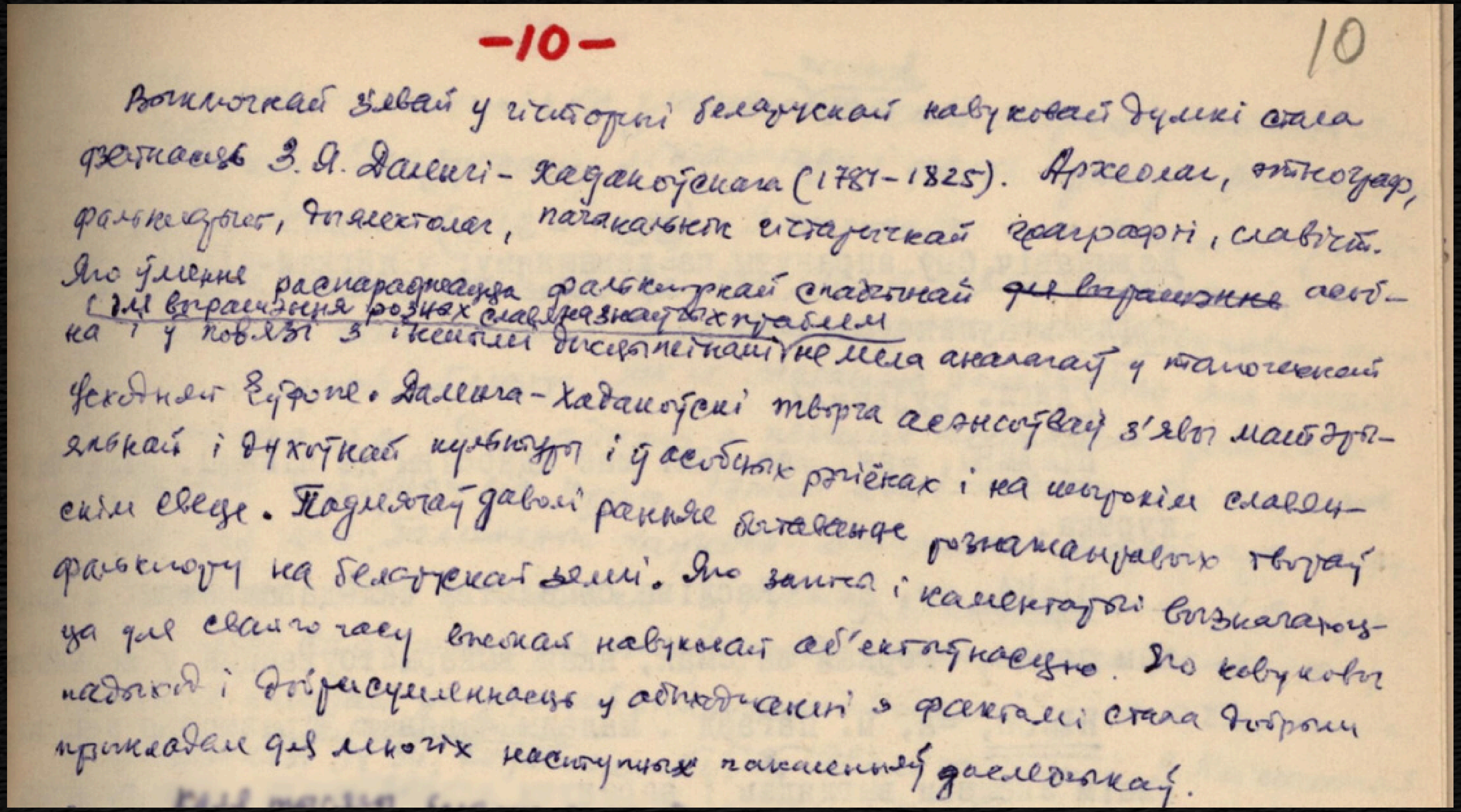
-10-

10

Выдатнай з'явай у гісторыі беларускай навуковай думкі стала дзейнасць З.Я. Даленгі-Ходакоўскага (1787–1825). Археолаг, этнограф, фалькларыст, дыялектолаг, пачынальнік гістарычнай геаграфіі, славіст. Яго ўменне распараджацца фальклорнай спадчынай (для вырашэння розных славяназнаўчых праблем) асобна і ў повязі з іншымі дысцыплінамі не мела аналагаў у тагачаснай Усходняй Еўропе. Даленга-Ходакоўскі творча асэнсоўваў з'явы матэрыяльнай і духоўнай культуры і ў асобных рэгіёнах і на шырокім славянскім свеце. Падмятаў даволі ранняе бытаванне рознажанравых твораў фальклору на беларускай зямлі. Яго запісы і каментарыі вызначаюцца для свайго часу высокай навуковай аб'ектыўнасцю. Яго навуковы падыход і добрасумленнасць у абыходжанні з фактамі сталі добрым прыкладам для многіх наступных пакаленняў даследчыкаў.

Из рукописи статьи Г.А. Кохановского "Фальклорнае развіццё Беларусі"
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.23.Л.10

Грамота Виленского университета, выданная З. Даленга-Ходаковскому
Из фондов ГУ "Минский областной краеведческий музей"

Археология

Еще в годы учебы Геннадий Александрович начал принимать участие в археологических раскопках. Со многими белорусскими археологами он поддерживал дружеские отношения. Также тема археологии занимает важное место в его исследованиях и статьях.

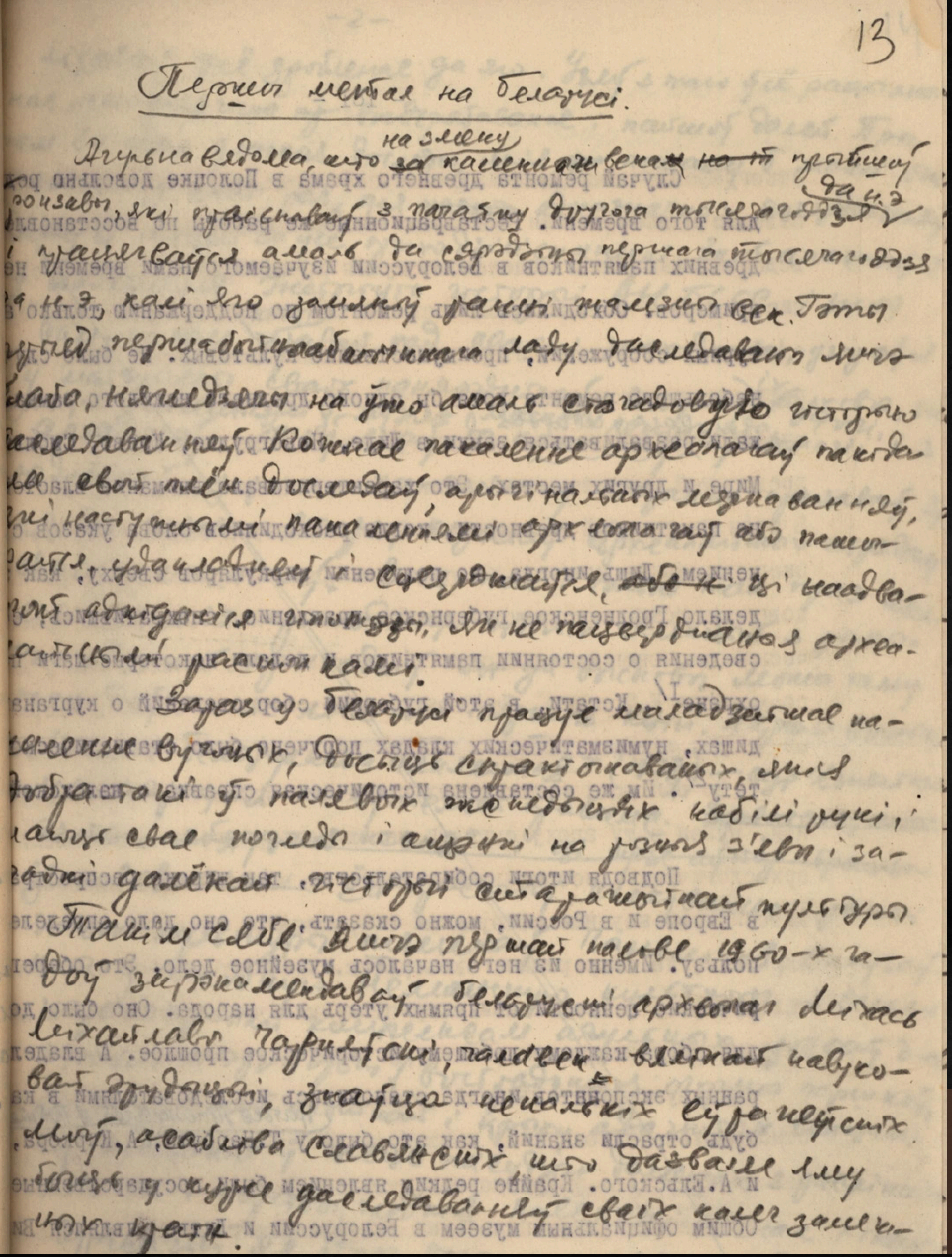
13

Першы метал на Беларусі.

Агульнавядома, што на змену каменным вякам прыйшоў бронзавы, які пачынаўся з пачатку другога тысячагоддзя і цягнуўся амаль да сярэдзіны першага тысячагоддзя н.э., калі яго замяніў ранні жалезны век. Гэты перыяд першабытнаабшчыннага ладу даследаваў многа, нягледзячы на ўто амаль стогадовую гісторыю даследаванняў. Кожнае пакаленне археолагаў пакідала свой плён досследаў, арыгінальных меркаванняў, і наступныя пакаленні археолагаў або пашыралі, удакладнялі і сцвярджалі, ці наадварот адмаўлялі гіпотэзы, якія не пацвярджаліся археалагічнымі раскопкамі.

Зараз у Беларусі працуе маладзейшае пакаленне вучоных, досыць сфарміраваных, якія добра [illegible] у палявых экспедыцыях набілі руку, маюць свае погляды і ацэнкі на розныя з'явы і загадкі далёкай гісторыі старажытнай культуры.

Такім сябе яшчэ ў першай палове 1960-х гадоў зарэкамендаваў беларускі археолаг Міхась Міхайлавіч Чарняўскі, чалавек вялікай навуковай эрудыцыі, знаўца некалькіх еўрапейскіх моў, асабліва славянскіх, што дазваляе яму быць у курсе даследаванняў сваіх калег замежных краін.

Г.А. Кохановский (справа) во время археологических раскопок
Из фондов ГУ "Минский областной краеведческий музей"

Из рукописи статьи Г.А. Кохановского "Некаторыя аспекты вывучэння беларускай археалогіі і гістарычнага краязнаўства ў 60-я гг. XIX стагоддзя", 1982–1983 гг.
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.5.Л.13

Исследователи

Так, например, Геннадий Александрович уделял большое внимание вопросу зарождения и развития белорусской археологии, а также фигурам известных исследователей: Константина и Евстафия Тышкевичей, Зориана Доленги-Ходаковского, Тодора Нарбута, Адама Киркора и др.

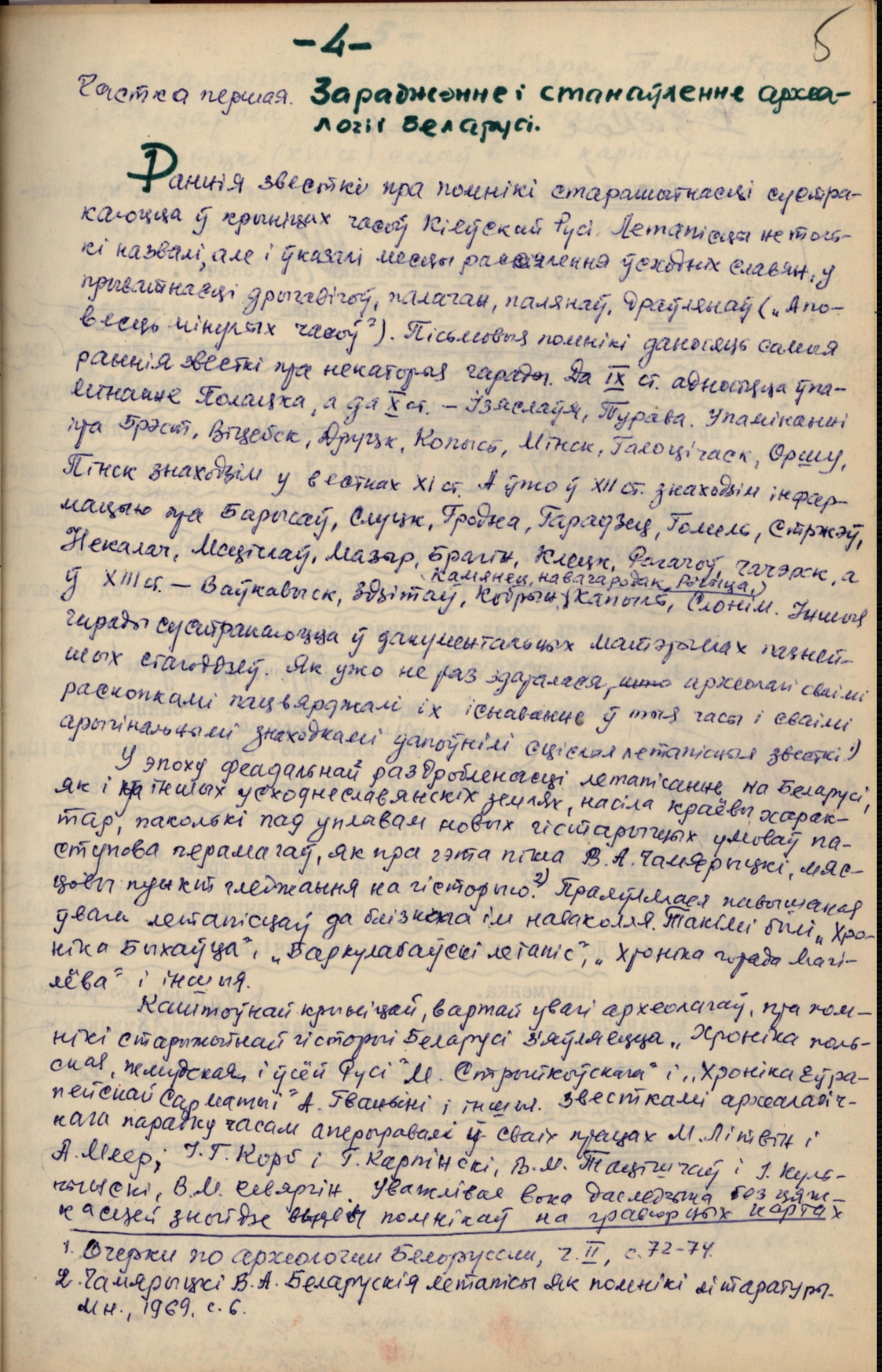
-4-

Частка першая. Зараджэнне і станаўленне археалогіі Беларусі.

Раннія звесткі пра помнікі старажытнасці сустракаюцца ў кроніках часоў Кіеўскай Русі.

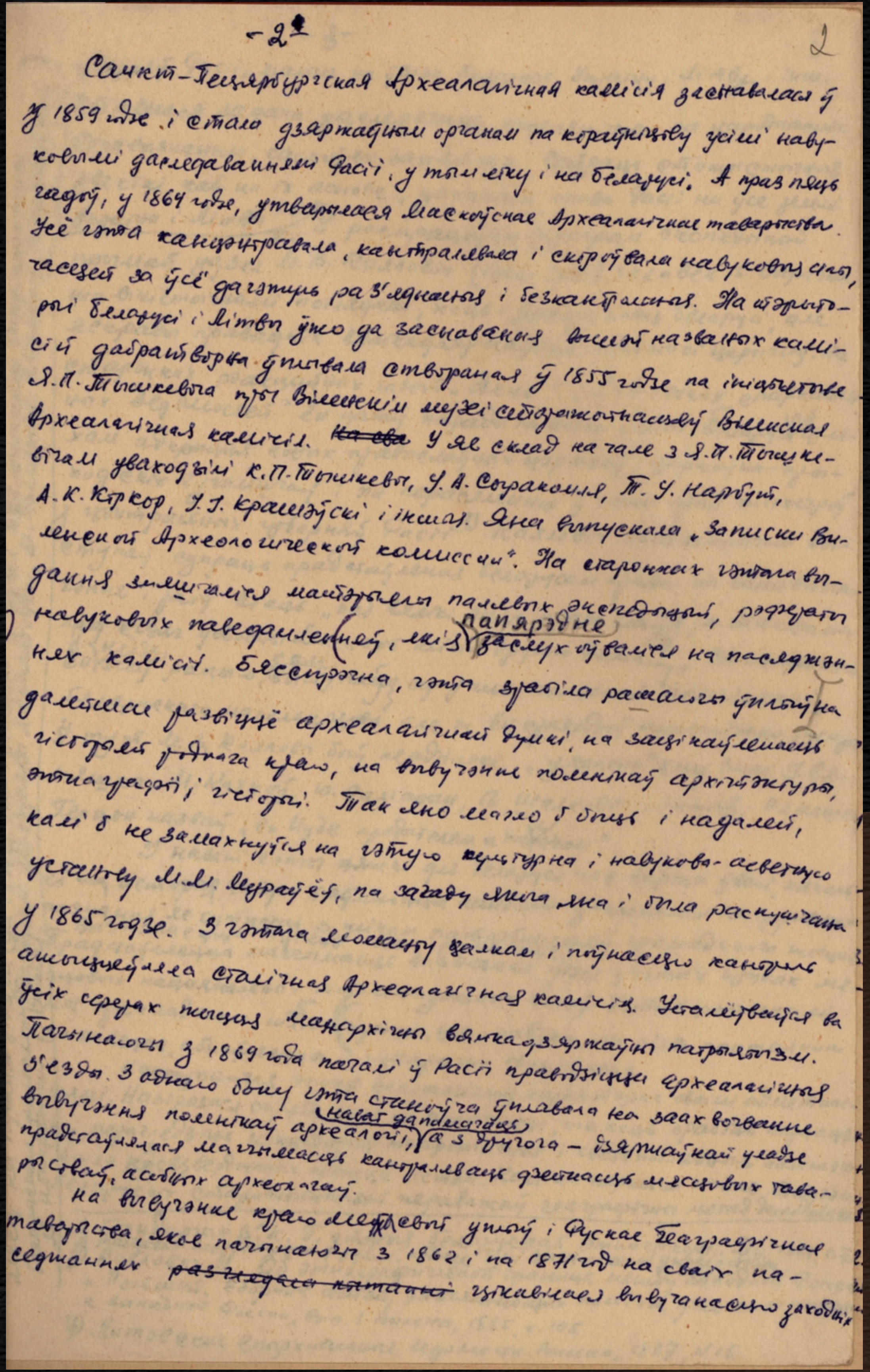
-2-

Санкт-Пецярбургская Археалагічная камісія заснавалася ў 1859 годзе...

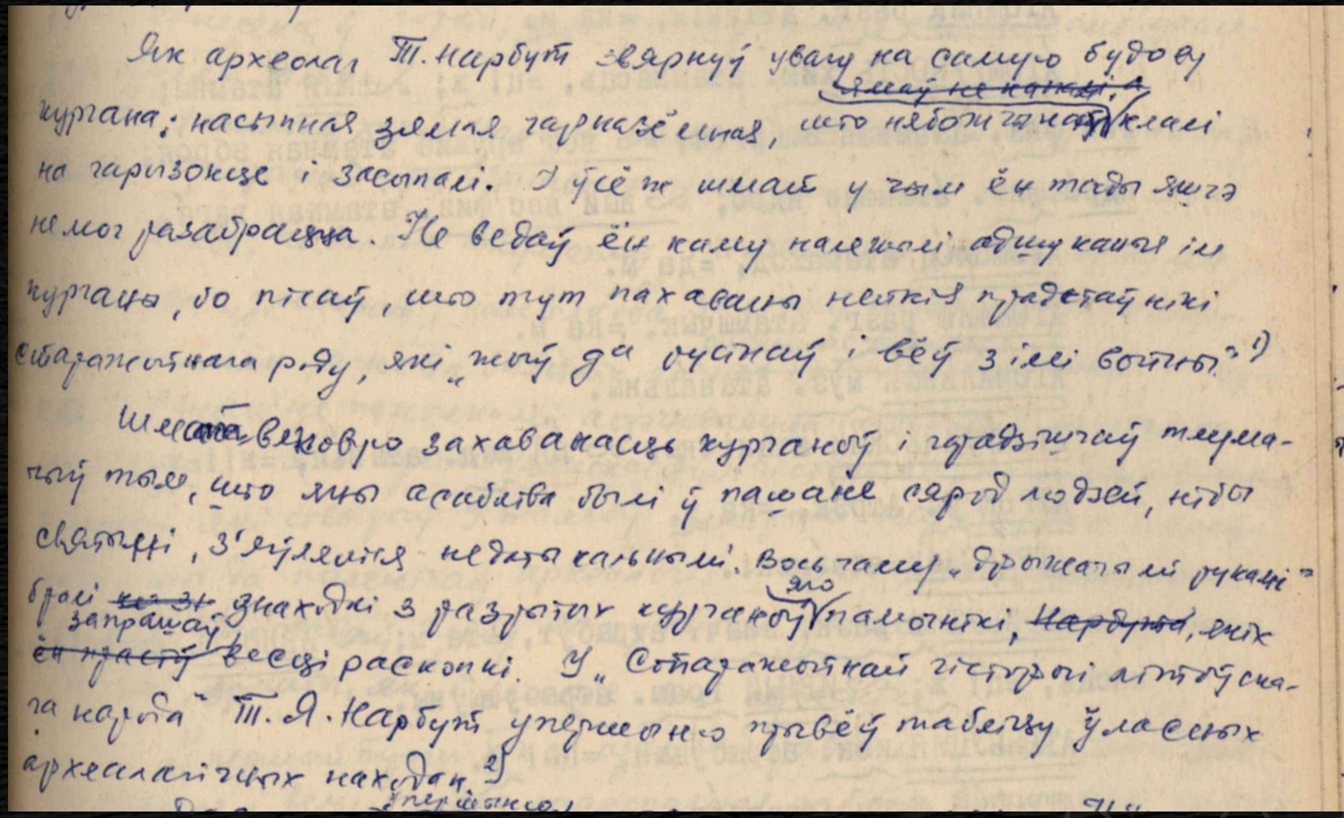

Из рукописи очерка Г.А. Кохановского “Аб гісторыі беларускай археалагічнай навукі дарэвалюцыйнага перыяду”, 1986 г.
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.7.Л.19

Из рукописи очерка Г.А. Кохановского “Аб гісторыі беларускай археалагічнай навукі дарэвалюцыйнага перыяду”, 1986 г.
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.7.Л.5

Из рукописи статьи Г.А. Кохановского “Некаторыя аспекты вывучэння беларускай археалогіі і гістарычнага краязнаўства ў 60-я гг. XIX стагоддзя”, 1982-1983 гг.
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.5.Л.2

24

-23-

Яўстафій Піевіч Тышкевіч (1814-1873)

Высокапрафесійным даследчыкам матэрыяльнай і духоўнай культуры Беларусі сцвердзіў сябе Я.П. Тышкевіч. Стваральны дух навукі яго настолькі захапіў, што ён нават без спецыяльнай адукацыі (скончыў толькі Мінскую гімназію, бы студэнт пры Пецярбургскай публічнай бібліятэцы — Г.К.), што ён узняўся і стаў упоравень з прызнанымі ў археалогіі еўрапейскага маштабу вучонымі. Як правільна прыкмеціў В.А. Каратынскі, Я.П. Тышкевіч „уласнымі рукамі назапашваў вялікія скарбы гістарычнай навукі."[1] Нават за даволі кароткі пецярбургскі перыяд жыцця Я.П. Тышкевіч сканцэнтраваў нямала матэрыялаў па гісторыі краю. Потым ён працаваў у апараце Віленскага губернскага праўлення, потым у такім жа ведамстве ў Харкаве, затым у Мінску, пакуль у 1842 г. не пайшоў у адстаўку. Аднак яшчэ ў 1848-54 гг. Я.П. Тышкевіч быў куратарам Мінскай гімназіі. Тады ж са згоды мінскага губернатара А.В. Сямёнава ўвелі Я.П. Тышкевіча ў спецыяльную камісію па збору і публікацыі даўніх актаў і прывілеяў, што тады захоўваліся ў архівах і манастырах гэтай губерні. Як ужо адтарочэтна[?] зазначалася, пры ажыццяўленні выдання зборніка дакументаў[2], найбольш кампетэнтным якраз і быў Я.П. Тышкевіч.[3] Конічы[?] год свайго жыцця ён насычаў навукова-даследчыцкай дзейнасцю.

Помнікі археалогіі ўжо ў 19 гадоў прыцягнулі ўвагу Я.П. Тышкевіча. Першыя восем гадоў ён толькі капаў курганы. Гэта самыя першыя раскопкі аказаліся для вучонага такімі нечакана багатымі, што ён па сваёй нявопытнасці раскумечваў, што пахаванні належалі нейкаму „знакамітаму роду." І публікацыі маладога археолага пачалі з'яўляцца вельмі рана, калі сам ён яшчэ не ўмеў рабіць ні аналізаў ні тым больш абагульненняў. Такой вось ранняй эксізнай[?] работай з'яўляецца „Позірк на крыніцы мясцовай археалогіі..."[4]. Ды і сам Я.П. Тышкевіч прызнаваўся, што яе „дасканалае выкананне патрабуе шмат часу, клопатаў і вялізарнай працы."

Аднак жа і гэтыя публікацыі нельга лічыць пачаткам творчай біяграфіі вучонага. Самым раннім ~~публікацыяй~~ выступленнем Я.П. Тышкевіча ~~з'явілася~~ трэба лічыць ў „Тыднёвіку Пецярбургскім", у 1837 г.[5] ~~У ёй тым больш~~ Тут яшчэ не магло быць ні ацэнак, ні вывадаў. У гэтай праграннай нататцы важным уяўляецца толькі, што курганы з'яўляюцца важнай крыніцай у даследаванні мінулага краю.

1) Каратынскі Вінцэсь. Творы. Мн., 1981, с. 128.

2) Собрание древних грамот и актов городов Минской губернии, православных монастырей, церквей и по разным предметам. Мн., 1848.

3) Улащик Н.Н. Очерки по археографии и источниковедению истории Белоруссии феодального периода. М., 1973, с. 51.

4) Тышкевич Е. Быстрый взгляд на источники местной археологии или описание некоторых древних памятников, открытых в западных губерниях Российской империи. — Вил. В., 1843, №21; ён жа. Rzut oka na źródła archeologii krajowej. Wilno, 1842.

5) E. hr. T. Rzeczy krajowe. Wiadomość o kurhanach. — Tygodnik Petersburski, 1837, r. XI, №94, s. 561-562.

20

-29-

Канстанцін Піевіч Тышкевіч (1806-1868)

Істотна дапаўняў Я.П. Тышкевіча яго родны брат К.П. Тышкевіч. Аднак было б няправільна думаць, што Канстанцін Піевіч толькі быў прыдаткам. Ён сам сябе заявіў так у археалогіі, што па некаторых аспектах пайшоў далей, ды і ў вырашэнні розных задач шукаў уласныя шляхі. К.П. Тышкевіч — абсалютна самастойная з'ява ў навуцы. Тут толькі трэба мець вострае спрактыкаванае вока спецыяліста, каб не блытаць такіх падобных і такіх жа розных людзей.

Пачаў сваю дзейнасць з вывучэння лагойскіх старажытнасцей, потым пашырыў яе на даследаванне курганоў, гарадзішчаў, замчышчаў найперш Мінскай губерні. Узрастаў аўтарытэт вучонага і яго за выключныя заслугі ў галіне археалогіі персанальна запрасілі ў Аўстрыю і яму, як ганароваму госцю прадставілі права весці раскопкі на старажытным магільніку ў Гальштаце.[2]

К.П. Тышкевіч усведамляў, што ён не піянер у археалогіі, а таму глыбока засвоіў вопыт сваіх папярэднікаў, аб гэтым ён з тактам засведчыў сваю пашану і ~~значэнне~~ ацэнку для навукі копшага[?] з ранейшых следапытаў старажытнай гісторыі.[3] Сам жа выступіў у друку даволі позна і гэта ў нейкай меры выратавала яго ад паспешлівых высноў, якіх не мінуў малодшы брат Я.П. Тышкевіч.

Важнейшай работай К.П. Тышкевіча з'яўляецца яго манаграфія „Пра курганы ў Літве і Заходняй Русі."[4] Першапачаткова сваю працу ён пачаў друкаваць у „Виленском вестнике" ў 1864 г., але яе працяг быў спынены па загаду „зверху", паколькі не прайшла кантроль цэнзуры мураўёўскага апарата. Пераканаўшыся ў нерэальнасці афіцыйнага выпуску кнігі, археолаг скіраваў свой рукапіс у снежні 1865 г. у рукі А.К. Кіркора і той аддрукаваў ва ўласнай друкарні колькасцю 600 экз. для вузкага кола асоб.[5]

1) П.Ф. Тышкевіч у 1858 г. быў абраны членам Віленскай Археалагічнай камісіі.

2) Historia nauki Polskiej. t. III. Wrocław-Warszawa-Kraków, 1977, с. 717.

3) Wiadomość historyczna o zamkach, horodyszczach i okopiskach starożytnych na Litwie i Rusi Litewskiej, przez Konstantego hr. Tyszkiewicza. — T. W., 1858, N3, s. 275-305; N4, s. 205-240.

4) О курганах в Литве и Западной Руси (Археологические исследования) гр. К. Тышкевича, члена разных ученых обществ. Вильна, 1865.

5) Адзін экземпляр гэтай кнігі захоўваецца ў фундаментальнай бібліятэцы АН БССР імя Я. Коласа.

Из рукописи очерка Г.А. Кохановского "Аб гісторыі беларускай археалагічнай навукі дарэвалюцыйнага перыяду", 1986 г.
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.7.ЛЛ.24,30

Фольклористика

Исследования были тесно связаны с изучением фольклористики.

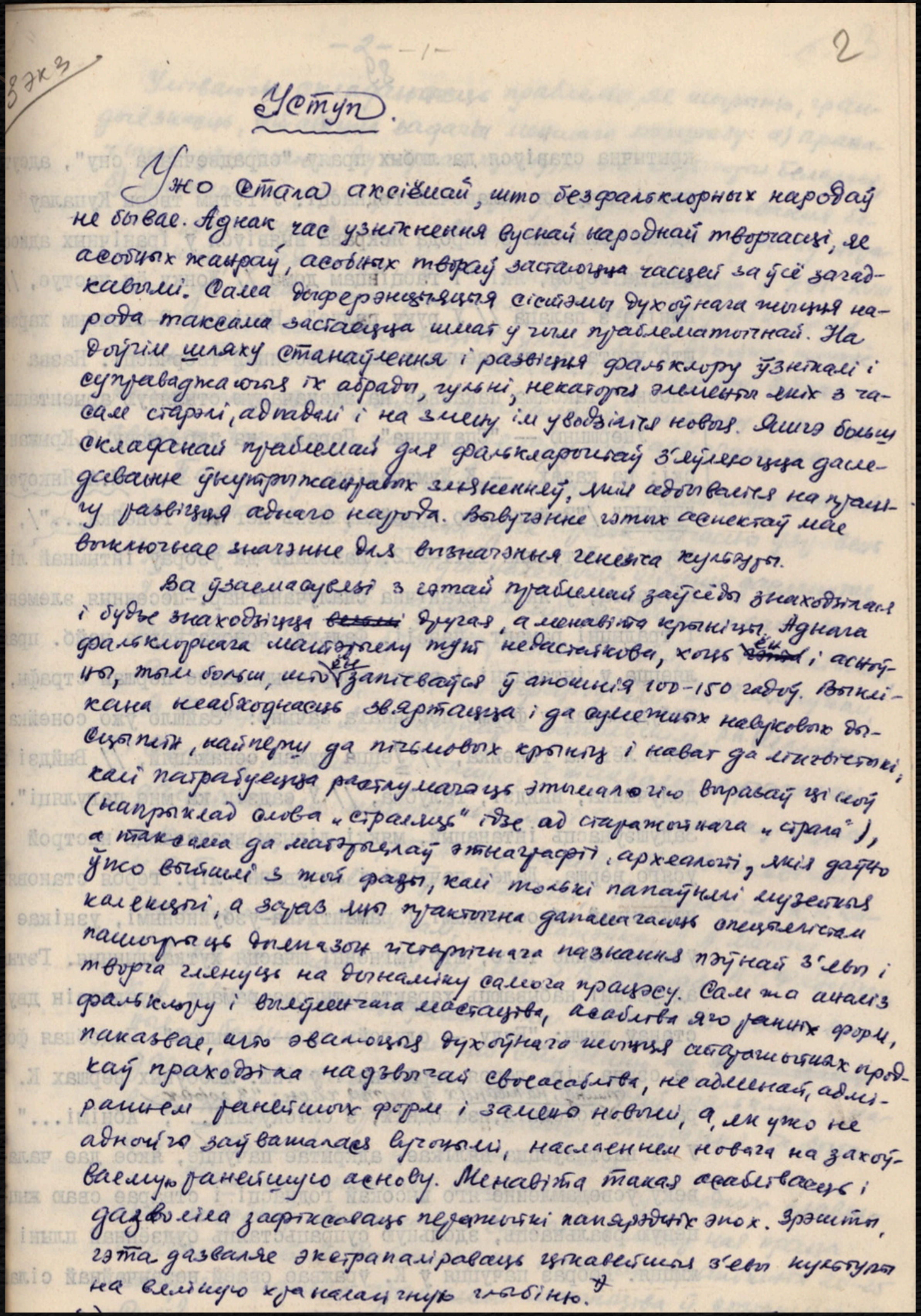

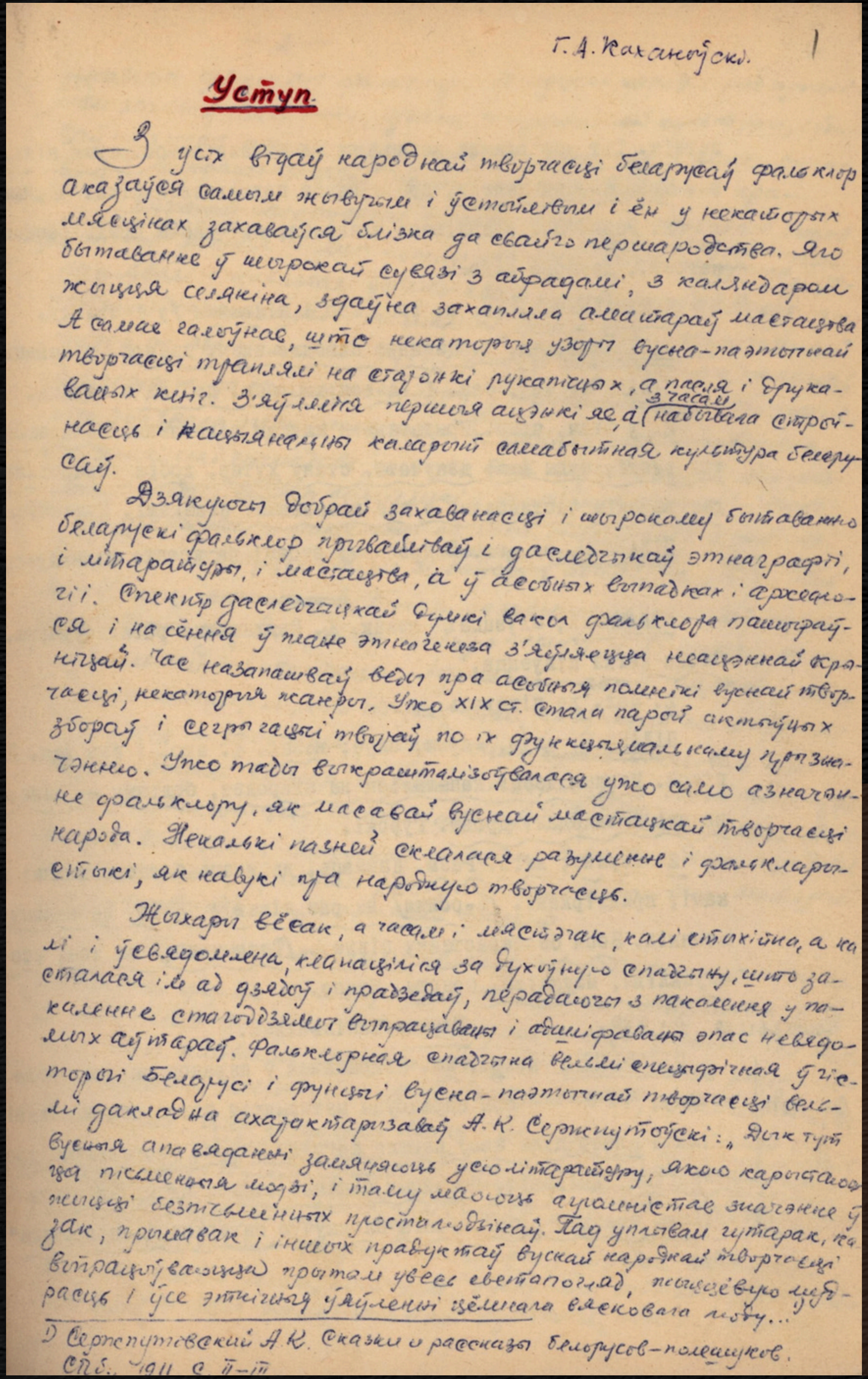

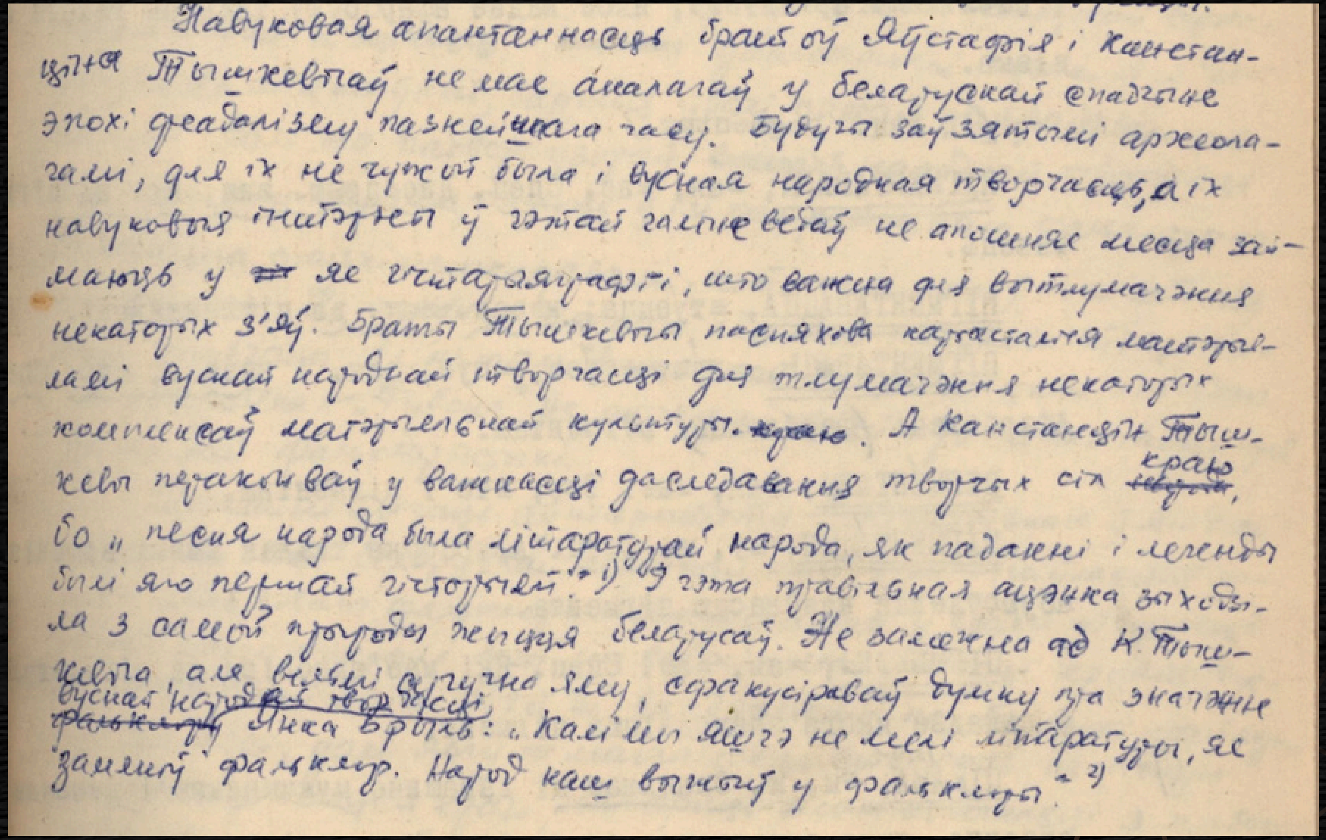

Из рукописи статьи Г.А. Кохановского “Фальклорная спадчына Беларусі”, 1986 г.
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.23.Л.11

Из рукописи очерка Г.А. Кохановского “Фальклор у духоўным жыцці Беларусі ў XIV–XVIII стст.”, 1986 г.
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.17.Л.2

Из рукописи статьи Г.А. Кохановского “Фальклорная спадчына Беларусі”, 1986 г.
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.23.Л.1

Краеведение

Геннадий Александрович – талантливый краевед, выдающийся исследователь – разбудил интерес к прошлому у многих людей, которые после встреч с ним, после его писем уже не могли оставаться безразличными к истории своего Отечества. Не случайно в 1989 г. Геннадий Александрович стал инициатором и первым председателем Белорусского краеведческого общества. Множество трудов посвящены истории Молодечненского края.

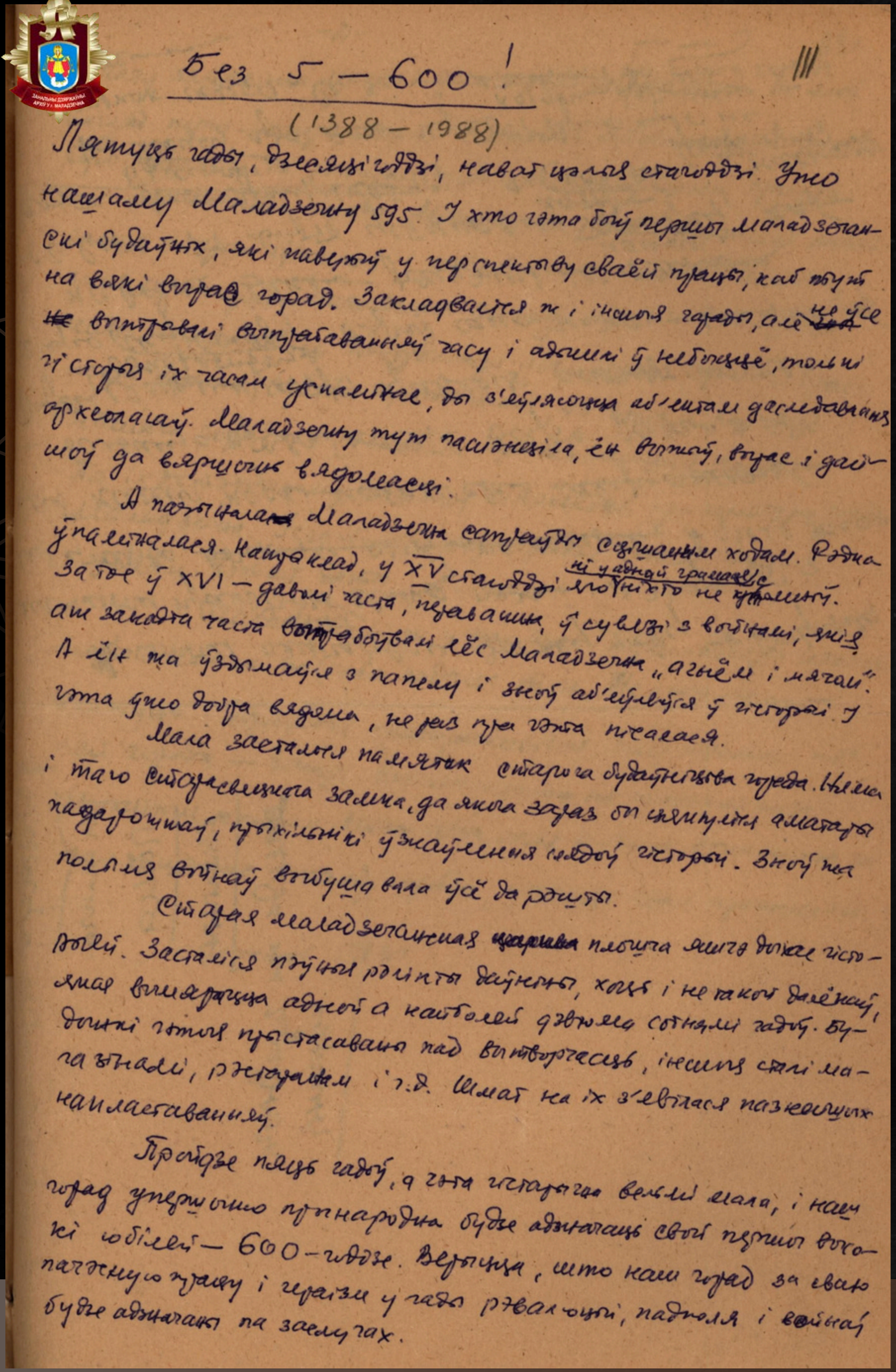

Из рукописи статьи Г.А. Кохановского “Без 5 – 600”, 1983 г.
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.1.Л.111

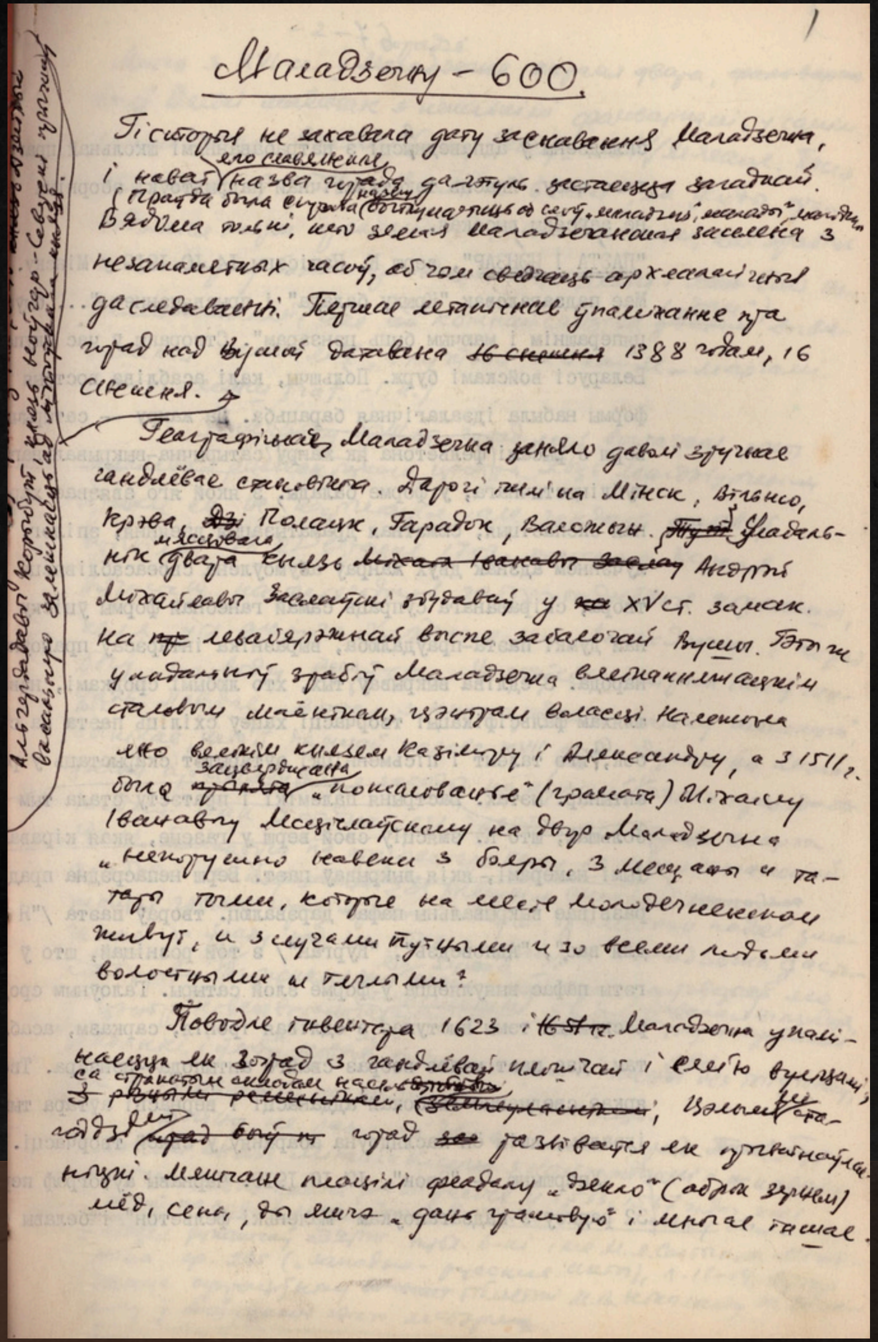

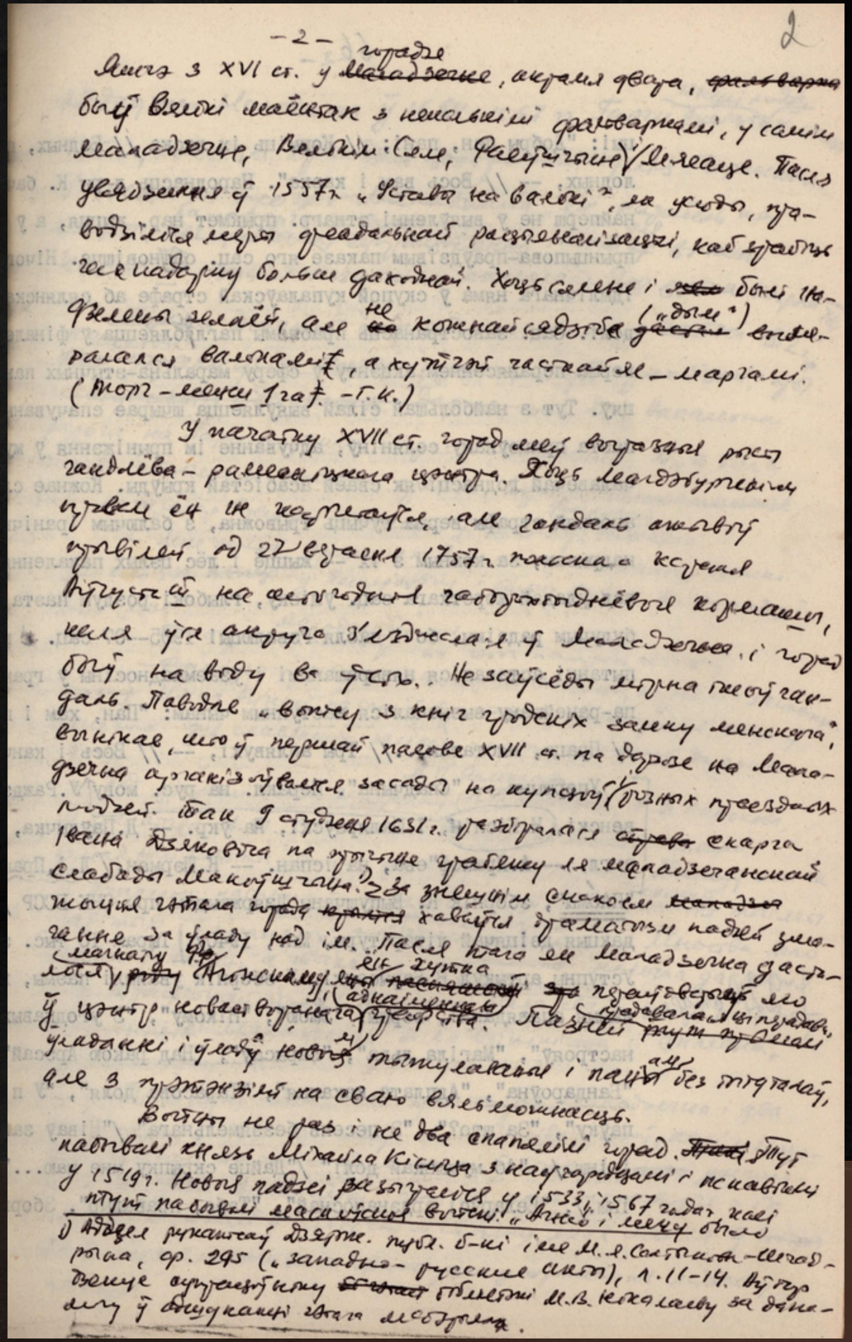

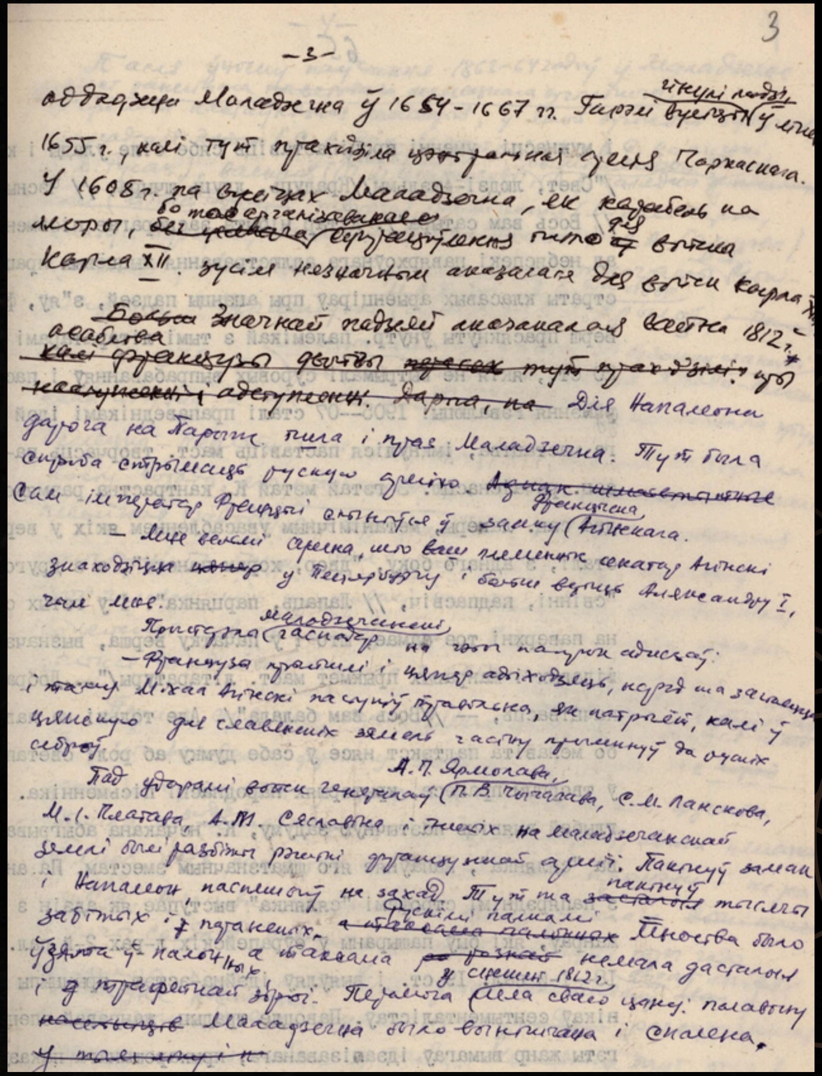

Из рукописи статьи Г.А. Кохановского “Маладзечну – 600”, 1988 г.
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.6.ЛЛ.1,2,3

Серия публикаций

Очерк о Я. Купале стал первым в серии публикаций Геннадия Александровича, посвященных белорусским писателям.

В дальнейшем, прочитав мемуары отца Максима Богдановича, Адама Егоровича, Геннадий Александрович поставил своей целью найти “хутар, ці то ў Вілейскім, ці то ў Ашмянскім павеце”, в котором поэт провел два летних месяца 1911 г.

Так началась история фольварка Ракутёвщина – именно здесь М.Багданович создал два цикла стихотворений : “Старая Беларусь” и “Места” (17 стихотворений), а также две поэмы “Вераніка” и “У вёсцы”.

В 1991 г. началось создание музея, и в 2007 г. начал свою работу филиал Литературного музея М. Богдановича “Фольварк Ракутёвщина”.

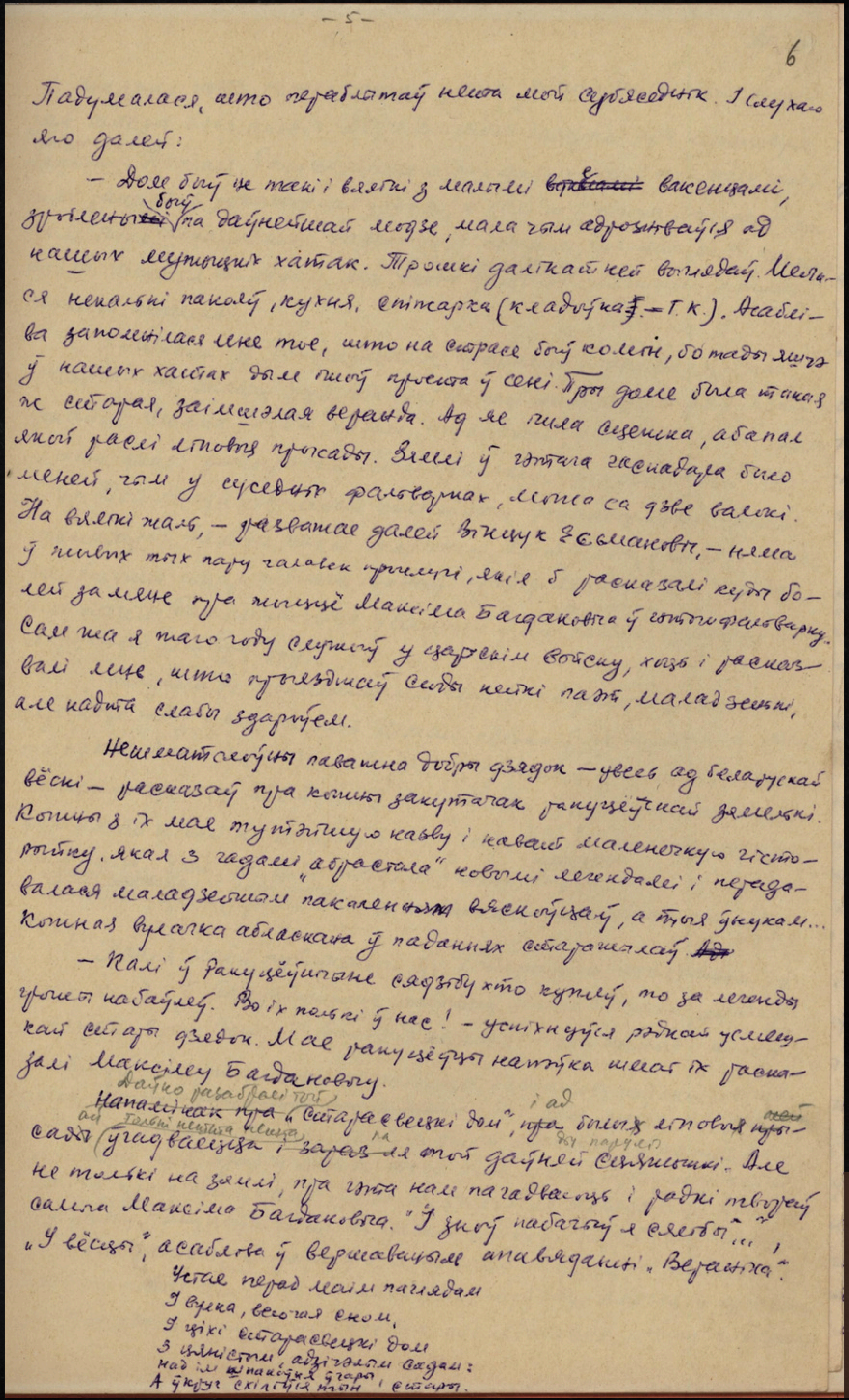

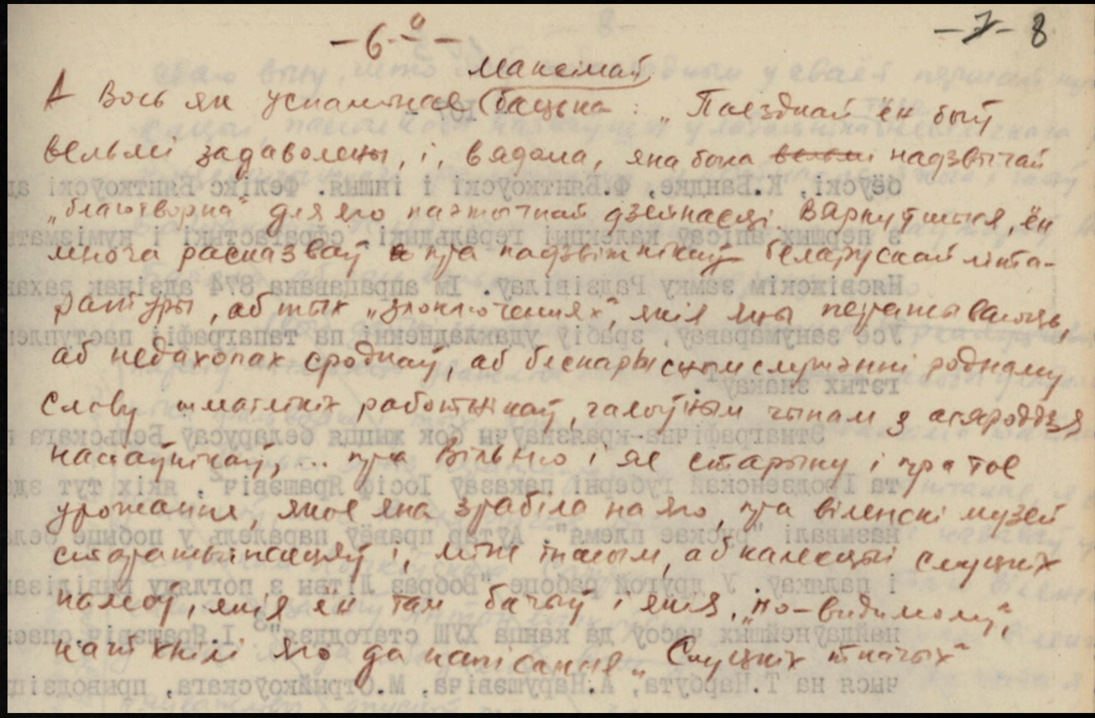

Фольварк Ракутёвщина
Изображение из интернет-источника [Дата обращения: 20.01.2026 г.]

Из рукописи брошюры Г.А. Кохановского “У родным краі”
ЗГА в г. Молодечно
Ф.252.О.1.Д.2.ЛЛ.6,8

Автор

В 1979 г. вместе с В.А. Лешковичем открывает “Помнік дарозе” около д. Мясота, который представляет собой валун с именами известных людей, которые прошли по Старовиленскому тракту.

Имена, нанесенные на памятник, появились благодаря работе Г.А. Кохановского и других краеведов.

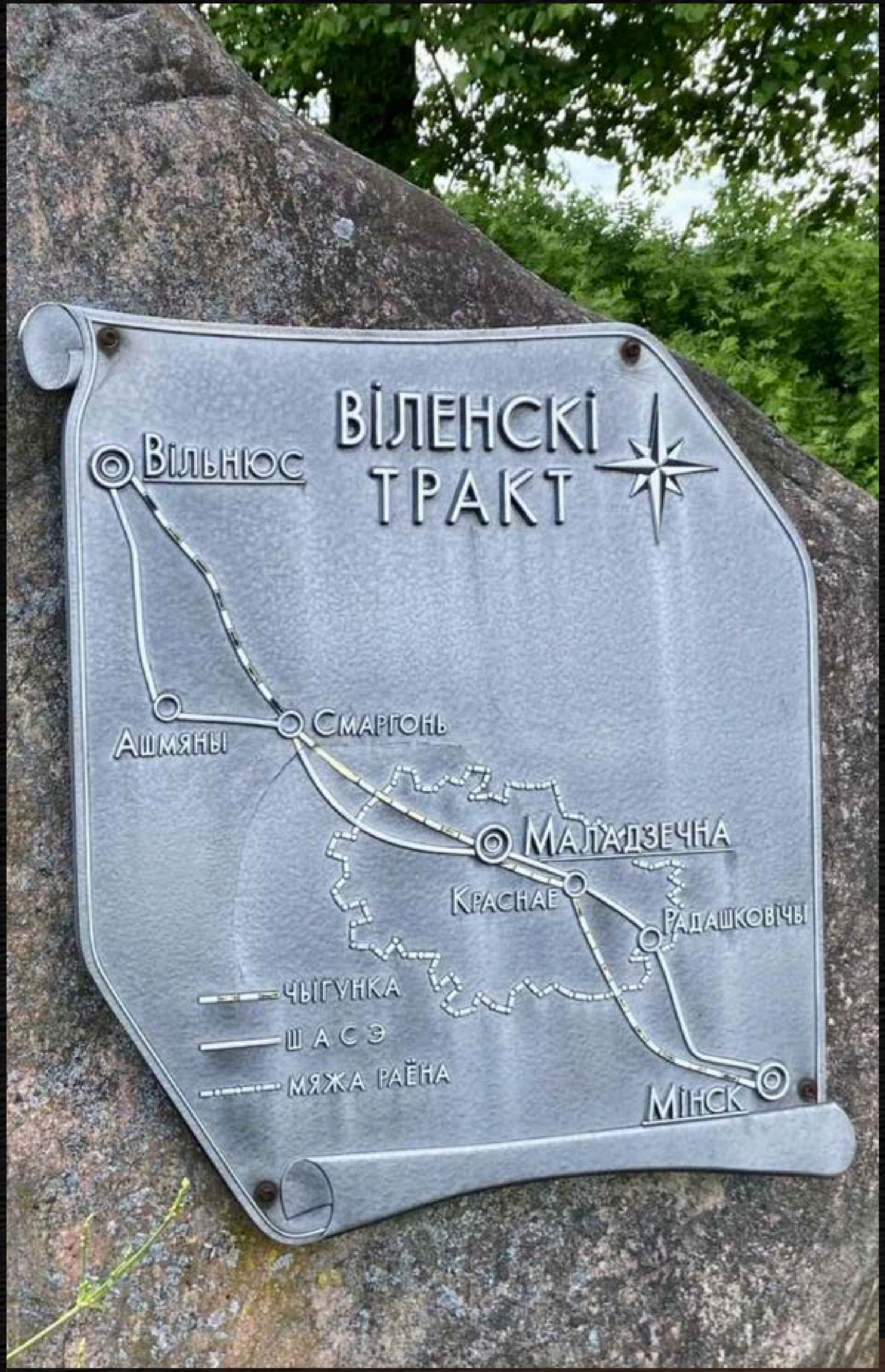

“Помнік дарозе”

Изображение из интернет-источника [Дата обращения: 17.01.2026 г.]

Издания Г.А. Кохановского, представленные на выставке “Адчыніся, таямніца часу”

Из фондов ГУ “Минский областной краеведческий музей”

Научно-исследовательская деятельность

В 1979 г. Геннадий Кохановский защитил кандидатскую диссертацию на тему «Формирование археологии и краеведения Беларуси в эпоху феодализма», а три года спустя был приглашен на работу в Институт искусствоведения, этнографии и фольклора Академии наук БССР.

В 1986 г. был принят в Союз писателей БССР.
С 1991 по 1994 гг. работал в Национальном научно-образовательном центре им. Ф. Скорины, где занимался вопросами краеведения, музееведения и библиотечного дела. В 1992 г. защитил докторскую диссертацию.

Научное наследие Г.А. Кохановского включает многочисленные публикации в периодических изданиях, статьи в энциклопедических изданиях и около двух десятков книг.

Геннадий Александрович Кохановский умер 15 января 1994 г., похоронен на кладбище в д. Носилово. На его памятнике высечены слова:
“А ўсё ж такі мы жывем”

Учреждение “Зональный государственный архив
в г. Молодечно”

Выражаем благодарность

ГУ “Минский областной краеведческий музей”

за предоставленные материалы

2026